

Η Σεξουαλική Διαπαιδαγώγηση ως μέσο θωράκισης των παιδιών από τη σεξουαλική παρενόχληση και κακοποίηση

Σεξουαλική κακοποίηση

Ως σεξουαλική κακοποίηση ορίζεται η συμμετοχή ενός παιδιού σε σεξουαλική δραστηριότητα την οποία δεν κατανοεί πλήρως ή για την οποία δεν είναι σε θέση να συναινέσει ή για την οποία δεν είναι αναπτυξιακά ώριμο ή η οποία παραβιάζει τους νόμους. Περιλαμβάνει δραστηριότητες που μπορεί να περιλαμβάνουν άγγιγμα, μπορεί όμως και όχι.

Η σεξουαλική κακοποίηση μπορεί να συνοδεύεται από συμπεριφορές δωροδοκίας, πίεσης και εξαναγκασμού.

Δράστες μπορεί να είναι ενήλικα άτομα, όσο και από άλλα παιδιά τα οποία, λόγω της ηλικίας τους ή του αναπτυξιακού τους σταδίου, **βρίσκονται σε θέση ευθύνης, εμπιστοσύνης/ασφάλειας ή δύναμης σε σχέση με το θύμα.**

Η σεξουαλική κακοποίηση έχει αναγνωριστεί ως θέμα δημόσιας υγείας από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας.

Σύμφωνα με το Συμβούλιο της Ευρώπης, 1 στα 5 παιδιά στην Ευρώπη θα κακοποιηθούν ή παρενοχληθούν σεξουαλικά κάποια στιγμή μέχρι την ηλικία των 18 ετών. Στην Ελλάδα, αντίστοιχα, 1 στα 6 παιδιά θα πέσει θύμα σεξουαλικής κακοποίησης κατά τη διάρκεια της παιδικής του ηλικίας. Από αυτά τα περιστατικά, ελάχιστα θα γίνουν γνωστά στις αρμόδιες υπηρεσίες υγείας, πρόνοιας και δικαιοσύνης.

Δράστες

Αν και οι περισσότεροι θεωρούν πως η κακοποίηση πραγματοποιείται από αγνώστους, αυτό δεν ισχύει. Το 90% των περιστατικών συμβαίνουν από κάποιον που το θύμα γνωρίζει.

Ποιες είναι οι ενδείξεις ότι ένα παιδί μπορεί να έχει δεχθεί κακοποίηση;

Οι ενδείξεις κακοποίησης δεν είναι πάντα εμφανείς και πολλές φορές τα παιδιά δυσκολεύονται να μιλήσουν γι' αυτό που τους συμβαίνει.

Πολλές φορές, αυτό που συμβαίνει σε ένα παιδί μπορεί να αντανακλάται στο συναίσθημα ή στη συμπεριφορά του.

Συχνές ενδείξεις στη συμπεριφορά του μπορεί να περιλαμβάνουν:

- Αδικοιολόγητες αλλαγές στη συμπεριφορά ή την προσωπικότητά του

ΦΡΟΝΤΙΔΑ.
ΑΞΙΟΠΡΕΠΕΙΑ.
ΙΣΟΤΗΤΑ.

- Απομονώνεται/ έχει λίγες ή κακές διαπροσωπικές σχέσεις
- Εμφανίζει αδικαιολόγητο άγχος
- Εκφοβίζει ή εκφοβίζεται
- Φοβάται ή αποφεύγει τα αγγίγματα
- Ανησυχεί όταν υπάρχουν στοιχεία σεξουαλικού περιεχομένου στη συζήτηση
- Απουσιάζει ή καθυστερεί συχνά να έρθει στο σχολείο ή αρνείται να επιστρέψει στο σπίτι
- Έχει εφιάλτες ή φόβο τη νύχτα
- Έχει έντονη ενασχόληση με την περιοχή των γεννητικών οργάνων
- Σεξουαλική συμπεριφορά που δε συνάδει με την ηλικία του παιδιού
- Το παιδί κατέχει μεγάλα χρηματικά ποσά/δώρα, τα οποία δεν μπορεί να δικαιολογήσει
- Φόβος προς συγκεκριμένους ανθρώπους και συγκεκριμένες τοποθεσίες
- Αυτοτραυματισμοί
- Παραβατικότητα/φυγές/κατάχρηση ουσιών

Νομικό Πλαίσιο-Διαδικασία

- Καταγγελία / Αναφορά (Επώνυμη-Ανώνυμη)
- Εισαγγελέας Ανηλίκων / Εισαγγελέας Πρωτοδικών
- Νοσοκομείο & Κοινωνική Υπηρεσία Νοσοκομείου / Κοινωνική Υπηρεσία Δήμου
- Εισαγγελέας Ανηλίκων / Εισαγγελέας Πρωτοδικών
- Επιστροφή στο σπίτι / Φιλοξενία σε χώρο φιλοξενίας

Νόμος Υπ. Αριθμόν 3500, Άρθρο 23

- Υποχρεώσεις των εκπαιδευτικών
- 1. Εκπαιδευτικός της πρωτοβάθμιας ή δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ο οποίος, κατά την εκτέλεση του εκπαιδευτικού του έργου, με οποιονδήποτε τρόπο πληροφορείται ή διαπιστώνει ότι έχει διαπραχθεί σε βάρος μαθητή έγκλημα ενδοοικογενειακής βίας, ενημερώνει, χωρίς καθυστέρηση, τον διευθυντή της σχολικής μονάδας.
- Ο διευθυντής της σχολικής μονάδας ανακοινώνει, αμέσως, την αξιόποινη πράξη στον αρμόδιο εισαγγελέα, σύμφωνα με τις διατάξεις της παραγράφου 1 του άρθρου 37 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, ή στην πλησιέστερη αστυνομική αρχή.
- Την ίδια υποχρέωση έχουν οι εκπαιδευτικοί και οι διευθυντές των ιδιωτικών σχολείων, καθώς και οι υπεύθυνοι των πάσης φύσεως Μονάδων Προσχολικής Αγωγής.

ΦΡΟΝΤΙΔΑ.
ΑΞΙΟΠΡΕΠΕΙΑ.
ΙΣΟΤΗΤΑ.

Ο ρόλος των εκπαιδευτικών σε περιστατικά σεξουαλικής κακοποίησης παιδιών

- Είναι δύσκολο και δεν χρειάζεται να αναλάβουμε τον ρόλο ψυχολόγου, αστυνομικού, δικαστή ή άλλου ειδικού
- Είναι δύσκολο και δεν χρειάζεται να το διαχειριστούμε μόνοι/ες μας
- Χρειάζεται να δείξουμε εμπιστοσύνη και αποδοχή στο παιδί και να του/της δημιουργήσουμε αίσθημα ασφάλειας και προστασίας
- Χρειάζεται να γνωρίζουμε δομές προστασίας και θεραπείας για παιδιά και οικογένειες, ώστε να παραπέμψουμε τους γονείς αν χρειαστεί
- Μπορούμε να απευθυνθούμε σε αυτές τις δομές αν δεν μπορούμε να βοηθηθούμε για την διαχείριση τους από τους υπευθύνους της υπηρεσίας μας

Τι κάνω αν μου αποκαλύψει ένα παιδί ότι έχει βιώσει κακοποίηση;

- Παρατηρήστε την συμπεριφορά του παιδιού.
- Προσπαθήστε να μην αγνοήσετε κάτι που σας έχει πει το παιδί, ακόμη και αν νομίζετε ότι μπορεί να είναι ψέματα
- Προσπαθήστε να μην πανικοβληθείτε ή φοβηθείτε... το παιδί σας έχει ανάγκη
- Μιλήστε με την Εθνική Τηλεφωνική Γραμμή για τα Παιδιά S.O.S. 1056

Μπορούμε να πούμε:

- «Σε ευχαριστώ πολύ που με εμπιστεύτηκες»
- «Είσαι πολύ γενναίος/α»
- «Θα προσπαθήσω να κάνω ότι μπορώ για να σε βοηθήσω»
- «Κανείς δεν έχει δικαίωμα να σου φέρεται με τέτοιο τρόπο ώστε να αισθάνεσαι ντροπή, αμηχανία, ενοχές, φόβο, κ.α.»
- «Επειδή πρέπει να κάνω ότι μπορώ να σε προστατεύσω και δεν μπορώ να το κάνω μόνη/ος μου, θα ήθελα να μιλήσω με..... για να δούμε πώς θα είσαι ασφαλής και δεν θα νιώθεις φόβο, ντροπή...»

Σεξουαλική Διαπαιδαγώγηση

Η διαμόρφωση μιας υγιούς προσωπικότητας είναι άμεσα συνυφασμένη με την ομαλή διέλευση και ολοκλήρωση κάθε ψυχοσεξουαλικού σταδίου αλλά και με την επιτυχή διαχείριση της σεξουαλικότητας. Η επιτυχής διαχείριση της σεξουαλικότητας διευκολύνεται από την σεξουαλική διαπαιδαγώγηση γι αυτό το λόγο η σεξουαλική διαπαιδαγώγηση αντιμετωπίζεται ως βασικός παράγοντας για την καλή ψυχική υγεία.

Στόχοι Σεξουαλικής Διαπαιδαγώγησης

Οι στόχοι της σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης μπορεί να περιλαμβάνουν τους εξής γενικούς στόχους:

- Παροχή γνώσεων για την ανθρώπινη σεξουαλικότητα, την ανατομία, την αναπαραγωγή, τη γονιμοποίηση, την αντισύλληψη, την εγκυμοσύνη, τον τοκετό και τη γονεϊκότητα.
- Ανάπτυξη δεξιοτήτων απαραίτητων για την δημιουργία ικανοποιητικών διαπροσωπικών σχέσεων.
- Ενίσχυση της υιοθέτησης και τήρησης των κοινωνικών «νόμων» (συνθηκών), σύμφωνα με τους οποίους είναι επιτρεπτή η ικανοποίηση της σεξουαλικής επιθυμίας.
- Αναγνώριση και σεβασμός της δικής τους επιθυμίας και της επιθυμίας του άλλου.
- Μείωση της ενοχής και του άγχους και απομυθοποίηση του απαγορευμένου γύρω από τη σεξουαλικότητα.
- Προαγωγή υπεύθυνης συμπεριφοράς
- Καταπολέμηση της άγνοιας, αύξηση της κατανόησης
- Αναγνώριση και θεμελίωση του δικαιώματος τους στην φροντίδα του σώματος τους και της προφύλαξης, της ασφάλειας και της υγείας τους.
- Καταπολέμηση της σεξουαλικής εκμετάλλευσης
- Ενίσχυση της αντίληψης του δικαιώματος της αυτοδιάθεσης.
- Εκπαίδευση για την αυτοπροστασία από την σεξουαλική αποπλάνηση

Σεξουαλική Διαπαιδαγώγηση ανά ηλικιακή ομάδα

Προσχολική Ηλικία

Ήδη από την ηλικία των δυο και μετά τα παιδιά θέτουν τις πρώτες ερωτήσεις γύρω από το σώμα τους και γενικότερα την σεξουαλικότητα τους. Παράδειγμα τέτοιων ερωτήσεων μπορεί να είναι:

- Πώς γεννιούνται τα παιδιά
- Γιατί το κοριτσάκι δεν έχει πουλάκι
- Γιατί φουσκώνει η κοιλιά της γυναίκας

Οι απαντήσεις σε αυτές τις ερωτήσεις πρέπει να δίνονται με απλό και κατανοητό για τα παιδιά τρόπο και κυρίως να περιορίζονται στην ερώτηση και η απάντηση να μην γεννά παραπάνω απορίες και εικόνες που το παιδί δεν έχει ακόμη.

Ταυτόχρονα οι απαντήσεις πρέπει να είναι καθησυχαστικές καθώς οι ερωτήσεις μπορεί να κρύβουν μια ανησυχία, ζήλεια ή φόβο (π.χ. μερικά κορίτσια ζηλεύουν που δεν έχουν πουλάκι). Ταυτόχρονα όσον αφορά την ανατομία του σώματος οι φροντιστές των παιδιών θα πρέπει να ονομάζουν τα μέρη του σώματος με απλούς όρους και όχι λέξεις «συνθηματικές» (πχ η λέξη μπουμπού για το γυναικείο γεννητικό όργανο) καθώς με αυτό τον τρόπο γεννάται μια μυστικότητα, ντροπή και ενοχή γύρω από το θέμα.

Σχολική Ηλικία

Κατά την σχολική ηλικία οι ερωτήσεις σχετικά με την σεξουαλικότητα αυξάνονται και κάποιες φορές μπορεί να γίνονται περίπλοκες. Οι ερωτήσεις θυμίζουν: πονάει κανείς κατά την περίοδο, τι είναι οι όρχεις, τι δουλειά κάνουν, τι δουλειά κάνει η μήτρα, γιατί έρχεται η έμμηνος ρύση, κ.λπ.. Γενικότερα τα κορίτσια ενδιαφέρονται να πάρουν πληροφορίες αναφορικά με το σώμα τους ενώ τα αγόρια ενδιαφέρονται για το ρόλο τους στην αναπαραγωγή και στη γέννηση ενός παιδιού.

Οι απαντήσεις θα πρέπει να δίνονται με ειλικρίνεια, ακρίβεια, υπευθυνότητα, σοβαρότητα και χωρίς γέλια καθώς είναι σημαντικό να αποκτηθεί η εμπιστοσύνη του παιδιού. Σε διαφορετική περίπτωση το παιδί στο μέλλον θα αναζητήσει πληροφορίες από πηγή – πιθανά μη κατάλληλη.

Εφηβεία

Καθώς η εφηβεία γενικότερα χαρακτηρίζεται από επαναστατικότητα, αμφισβήτηση, αυθορμητισμό και ανωριμότητα είναι πολύ σημαντικό για τον ενήλικα που θέλει να προσεγγίσει τον έφηβο να έχει κερδίσει την εμπιστοσύνη από τα προηγούμενα ηλικιακά στάδια.

Κατά την εφηβεία ο έφηβος θα πρέπει να μάθει ότι η σεξουαλική ορμή είναι άμεσα συνδεδεμένη με συναισθήματα όπως η αγάπη, και ότι η δική του σεξουαλική ζωή μπορεί να επηρεάσει την ζωή των άλλων. Επίσης είναι πολύ σημαντικό να αντιληφθεί ο έφηβος ότι η ένταξη του σε οποιαδήποτε ομάδα αλλά και στην κοινωνία έχει να κάνει με περιορισμούς, όρους και κανόνες στην σεξουαλική συμπεριφορά τους οποίους ο έφηβος θα πρέπει να αποδεχθεί.

ΦΡΟΝΤΙΔΑ.
ΑΞΙΟΠΡΕΠΕΙΑ.
ΙΣΟΤΗΤΑ.

Μιλώντας στα παιδιά για τα υγιή όρια

- Κανένας δεν έχει το δικαίωμα να σε αγγίζει με τρόπο μυστικό ή με τρόπο που σε κάνει να νιώθεις άβολα
- Κανένας δεν έχει το δικαίωμα να σε χτυπήσει ή να σε βρίσει
- Μιλάμε στα παιδιά για τον «κανόνα του εσώρουχου» (λέω όχι σε όποιον μου ζητήσει να αγγίξει/ δει ό,τι καλύπτεται από το εσώρουχό μου)
- Το σώμα σου σου ανήκει
- Το «όχι» είναι «όχι» και πάντα έχεις δικαίωμα να πεις όχι, ακόμα και σε κάποιον συγγενή ή κάποιο πρόσωπο που αγαπάς. Εσύ έχεις τον έλεγχο του σώματός σου και το πιο σημαντικό πράγμα είναι πώς νιώθεις ΕΣΥ. Αν θέλεις να πεις «όχι», έχεις κάθε δικαίωμα να το κάνεις
- Μιλάμε στα παιδιά με απλά και κατανοητά λόγια, τα οποία προσαρμόζουμε ανάλογα με την ηλικία τους και το τι μπορούν να καταλάβουν
- Όσο το παιδί μεγαλώνει, μπορούμε να εξηγούμε χρησιμοποιώντας περισσότερες πληροφορίες και λεπτομέρειες
- Εκμάθηση των ορίων: Μια συνεχής διαδικασία κατά τη διάρκεια της ανάπτυξης του παιδιού

Η αναγνωρισμένη ως **Εθνική Γραμμή SOS 1056** λειτουργεί από «Το Χαμόγελο του Παιδιού» και είναι στη διάθεση κάθε παιδιού και ενήλικα για την παροχή υποστήριξης σε θέματα που τους απασχολούν.

Η Γραμμή 1056 διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στην αντιμετώπιση φαινομένων Βίας που αντιμετωπίζουν τα παιδιά (Σωματική, Σεξουαλική & Ψυχολογική Κακοποίηση, Παραμέληση, Bullying, Παράνομη διακίνηση & εμπορία).

Η Γραμμή 1056 είναι στελεχωμένη αποκλειστικά από εξειδικευμένους Κοινωνικούς Λειτουργούς και Ψυχολόγους και διαθέσιμη πανελλαδικά, 24ώρες το 24ωρο, 365 ημέρες το χρόνο.

Οι κλήσεις προς την Γραμμή 1056 είναι δωρεάν από σταθερό και κινητό τηλέφωνο, για κλήση από καρτοτηλέφωνο ΔΕΝ απαιτείται τηλεκάρτα, ενώ η κλήση από καρτοκινητά δεν απαιτεί διαθέσιμες μονάδες.